

Četiri velike godišnjice prvoga »hrvatskoga mučenika« na Dalekom istoku

Tomaš Ferdinand Češka (Chai Shen-cheng) rođen je 18. svibnja 1872. u Brdovcu u obitelji željezničkoga stražara Tomaša Češke i Marije rod. Kamarýt. Nakon djetinjstva provedena u Austriji pridružio se lazarističkoj družbi u Grazu, u čijoj je crkvi 19. srpnja 1897. proslavio mladu misu. Već od 30. listopada 1897. služio je kao misionar u kineskom vikarijatu sa sjedištem u Chengtingfu (danas Zhengding u provinciji Hebei). Ondje je s osmoricom drugova 9. listopada 1937. podnio mučeničku smrt braneći Kineskinje od zlostavljanja japanskih vojnika.

Luka Tripalo

Možeš me ubiti ako hoćeš, ali dati što isteš neću nikad!« Tako je, kažu svjedoci, nizozemski lazarist Frans Schraven, biskup kineske misije Chengtingfu, 9. listopada 1937. opravio japanskoga zapovjednika koji mu je naložio da mu za spolno izrabljivanje preda tristetotinjak Kineskinja koje su se u katoličku misiju sklonile pred razaranjima Drugoga kinesko-japanskoga rata. Osvetu nije dugo trebalo čekati: Schravena i osmoricu njegovih drugova Japanci su istoga dana oteli te ih strijeljali i spalili kod pagode nedaleko od biskupskoga stana. Hrabrost europskih mučenika iz Zhengdinga - kako Kinezi nazivaju Chengtingfu - iz pretežno je političkih razloga gotovo do kraja stoljeća ostala nepoznanicom izvan Kine, gdje im kao junacima počast odaju i nekršćani. Stoga i nije čudno što do Hrvatske sve do danas nije došao glas da se među mučeničkim imenima Eugenea Bertranda, Antona Biskopića, Tomaša Češke, Luciena Charnyja, Antoon Geerts, Ladysława Prinza, Emma nuëla Robiala i Gerarda Woutersa krije i mučenik rođen u Hrvatskoj.

Mučenik koji je rođen na željeznici
• Tomaš Ferdinand Češka rođen je, naime, 18. svibnja 1872. u Brdovcu kraj Zaprešića. Koliko je i Češkinu krstitelju moralo biti strano prezime njegova oca, također Tomaša, pokazuje brdovečka matica krštenih u

Tomaš Češka u kolovozu 1890. u lazarističku se bogosloviju u Graz otputio bez očeva blagoslova, ali s čvrstom odlukom. Ili se barem tako činilo

koju je prigodom krštenja u crkvi sv. Vida 20. svibnja zabunom zapisano »Zeška«. Suvremenoga će promatrača ipak više zbuniti adresa na kojoj je odrastao budući lazarist: umjesto uobičajene ulice i kućnoga broja Tomašu je upisana »via ferrea« - željeznica. No nije riječ o još jednoj omašici svećenika Emilija, pa ni o »vaganoškoj« sudbini češke obitelji. Tomaš Češka stariji u Brdovec se sa suprugom Marijom rođenom Kamarýt doselio u službi željezničkoga stražara na pruzi Zidani Most - Zagreb - Sisak, a s njegovim je selilačkim poslom obitelj Češka i kasnije putovala diljem Austro-Ugarske. Češkin je mlađi brat Anton tako rođen u Matuljima, a tri su Tomaševe sestre i rođene i umrle u Klagenfurtu. Iako službeni dokumenti ne daju više podataka o Tomaševu rodnom mjestu, prema podatcima iz matice i katastra može se s velikom sigurnošću pretpostaviti gdje i danas stoji mučenikova rodna kuća. Že-

Brdovčanin Tomaš Češka svoj je život dao u obranu ženskoga dostojanstva

Otkrića o Čebu rođenu u Hrvatskoj i odraslu u Austriji koji je kao lazaristički misionar podnio mučeničku smrt u Kini

Tomaš Češka rođen je 1872. u jednoj od triju željezničkih stražarnica koje se i danas mogu vidjeti u općini Brdovec, a najvjerojatnije je baš riječ o kući u brdovečkoj Ulici Nikole Širanovića

Superior Misijske družbe sv. Vinka Paulskoga u Hrvatskoj Dario Grbac:
»Družba kojoj je pripadao Tomaš Češka danas u svijetu ima oko 3000 članova, a trenutačno u Novigradu na Dobri i u Vrapču djelujemo nas trojica. Poput Češke, osobito smo posvećeni pastoralu dubovnoga obrazovanja, a ime lazaristi dobili smo po matičnoj pariškoj kući sv. Lazara«

U brdovečkoj crkvi sv. Vida Češka je kršten samo dva dana nakon rođenja

Svoju mladu misu Češka je proslavio u lazarističkoj crkvi Gospe Žalosne u Grazu

Slike: L. Tripalo

Slike: Z. Arličić

Slike: R. Kodler

Ijzračnici su stražari redovito živjeli u stražarnicama uz prugu, kakve su u katastarskim izvorima iz 1862. na području općine Brdovec zabilježene čak tri. No samo se stražarnica »Carsko-kraljevskoga povlašćenoga društva južno državne željeznice« pod brojem 40 nalazi u samom Brdovcu, a i jedino je toj kući u današnjoj Ulici Nikole Širanovića u katastru dopisana napomena »sa dvorištem«. Brojnost obitelji Češka - Tomaš je imao jedanaestero braće i sestara - argument je koji govori u prilog pretpostavci da je Češka svoje djetinjstvo proveo baš u dvorištu s pogledom na prugu koja iščezava na obzoru.

Znakovi odozgo, poticaji odozdo • Postoji neporeciva nutarnja srodnost između toga pogleda i misijskoga poziva koji je Tomaš osjetio tijekom hodočašća u tirolski gradić Gries. Petnaestogodišnji je Češka, naime, već tada bio dovoljno otvorena duha da shvati da ga Bog zove upravo u daljinu. No glas koji mu je po završetku franjevačke srednje škole u Bolzanu - kamo ga je otac premjestio iz Budějovic na savjet servita iz Frohnleitena - naložio

da se pridruži lazaristima, doveo ga je pred tešku dvojbu. Po materinskom jeziku Čeh, po mjestu rođenja Hrvat, a po vlastitu osjećaju Austrijanac, Češka je shvaćao da pridružiti se francuskoj družbi sv. Vinka Paulskoga ne bi značilo samo iznevjeriti očeva očekivanja, nego se i uvelike odreći vlastitoga identiteta. Ipak, u knjizi koju je dobio nakon smrti vlasnika kuće gdje je kao učenik boravio Tomaš je prepoznao znak odozgo: bio je to životopis Vinka Paulskoga. Tako se u kolovozu 1890. u lazarističku bogosloviju u Graz otputio bez očeva blagoslova, ali s čvrstom odlukom. Ili se barem tako činilo.

Došavši u Graz, Češka, naime, nije uspijevaao smoci hrabrosti ni da pozvoni na vrata bogoslovije, a bojao se i pomisli na povratka

O jasnoći Češkina opredjeljenja za evandeosko mirotvorstvo svjedoči sve što je od njega ostalo: krunica i dio svećeničke kapice

kući. Onaj koji će kasnije tješiti nevoljne izbjeglice u Kini i sam je morao iskusiti neutješnost bezdomstva. Iz tmurnoga raspoloženja prenuo ga je tek neočekivani posjet brata Antona, kojega je iz neobjašnjiva nutarnjega nemira u Graz poslala majka. Na te neobične poticaje svoje obitelji Češka nije mogao ostati hladan: u bogosloviji se dao na ozbiljnu stegu, koja će ga stajati zdravlja, ali i presuditi njegovu brzu odlasku u kineske misije koje su lazaristi osnovali još u 17. stoljeću. Tek što je 19. srpnja 1897. oduštinu svoju mladu misu na pokrajnjem oltaru lazarističke crkve Gospe Žalosne u Grazu, poslan je na pripreme u Pariz, odakle je 26. rujna iste godine otputovao u Šangaj. Osim kratkih posjeta domovini 1910. i 1933., Češka je ostatak života proveo u novom domu u vikarijatu u Chentingfuu, ali i pod novim imenom: Chai Shen-cheng.

Ratnik ratnicima, duhovnik duhovnima • Posljednja riječ, »cheng«, u kineskom nosi i značenje jasnoće. Bilo je to zauvijek izgubljeno obilježje svijeta koji je polako tonuo u metež fin-de-

Kauza kineskih mučenika - u Nizozemskoj

— Neobičajene prilike kauze devetorice mučenika razjašnjava vicepostulator nizozemske lazarističke provincije **Wiel Bellema-kers**. »Glavninu podataka od 1997. prikupljali su surpužnici Vincent Hermans i Marja Grim, rodbinski vezani s biskupom Schravenom. Budući da se većina građe nalazi u europskim arhivama, iz Rima je dopušteno da se kauza 2013. umjesto u Kini otvori u nizozemskoj biskupiji Roermond, iz koje je potekao Schraven. Biskupijski je postupak zaključen 2014., a podnesak o mučeništvu predan je na prosudbu teolozima stručnjacima Dikasterija za kauze svetaca početkom 2022.«

Cia Schraven, tajnica zaklade »Msgr. Schraven«
»Frans Schraven zauzima se za slabe i nezaštićene i nije bio spreman na kompromis. To je, rekla bih, značenje žrtve zbenđimskih mučenika za današnji svijet«

Duhovni plodovi brdovečke obitelji

— Čak je petero od dvanaestero braće i sestara Češka imalo duhovno zvanje, otkriva nam superior lazarista u Istanbulu **Alexander Jemej**. »Tomašev je mlađi brat Anton 1901. položio zavjete za verbita te je do smrti služio u misijama u Japanu, a brat Emanuel također je bio lazarist. Usto je i jedna sestra pristupila Družbi Presvetoga Srca, a druga Kćerica kršćanske ljubavi.«

sieclea, ali i crta Češkine naravi koja je iz njegove pojave izranjala sve do mučeničke smrti. Premda vedra duha i osjetljive čudi, Tomaš se znao razborito i trezveno prilagođavati surovostima misionarskoga života u Kini. Tako se već nakon 1900. kao upravitelj misijskoga okruga zahvaćena protukršćanskim i protueuropskim Bokserskim ustankom našao i na čelu čete od 500 branitelja koja je uništila tri bokserska naselja. Međutim, njegovo je pravo poslanje bilo daleko od bojišta. Pješice je obilazio 40 sela svoje župe čijih je 2000 duša poznaovao poimence. Nastojao im je pružiti duhovnu hranu te je u svojem sjedištu u Kaoysienu podigao kapelicu i dvije škole, no neprestani ratni sukobi i česte kineske poplave više su ga puta primorali da se prvo pobrine za izglednjela tijela svojih vjernika.

Ipak, Češka je upravo kao duhovnik ostavio najjasniji trag u lazarističkoj misiji u Kini. Njegov ga je biskup Schraven stoga postavio za ravnatelja sjemeništa, a tijekom dvadesetih stalno je vodio i duhovne vježbe kineskim svećenicima te isповijevao redovnice u Chentingfuu. I posljednje je godine proveo isповijevajući, naučavajući i propovijedajući u selu uz biskupijski trapistički samostan, ali je kao chentingfuški župnik nastavio iz tjedna u tjedan obilaziti svoje vjernike, koji su se u srpnju 1937. našli na trećoj crti Drugoga kinesko-japanskoga rata. Nije prošlo ni tri mjeseca, a ratne postrojbe i razbojničke čete koje im pretihode već su u katoličku misiju u Chentingfuu natjerale oko 2000 izbjeglica, mahom žena i djece. Bombardiranje grada započelo je 7. listopada te su ga Japanci zauzeli već dva dana kasnije. Kada je Češku u jutro 9. listopada jedan kineski svećenik upozorio da japanski osvajači kane pobiti Europljane, Brdovčanin je samo odvratio: »Ali mi ne čemo nauditi vojnicima.« O jasnoći opredjeljenja za evandeosko mirotvorstvo svjedoči sve što je od njega do idućega jutra ostalo: njegova krunica i dio svećeničke kapice.

Svjedočanstva i dugovi • Češkina smrt nije tek osamljeno svjedočanstvo jednoga misionara u Kini; svjedočanstvo je to koje su s njim dala i osmorica njegove nizozemske, francuske, poljske i slovačke braće, ali i nbrojeni lazaristi koji su i prije i kasnije žrtvovali živote za kineski narod. On im se odužio očuvanjem njihovih spomenika u Zhengdingu; braća lazarista odužila su im se rasvjetljavanjem njihovog povijesti, što je urodilo i prvim simpozijem o mučenicima održanim u Shijiazhuangu 2014.; rodbinamons. Schravena odužila im se pokretanjem zaklade pod čijim je pokroviteljstvom u Broekhuizenovstvu 2012. uređena i spomenkapelica što čuva pepeo devetorice mučenika. A prvi je čas da duhovno zadužbinu Tomaša Češke upoznaju i njegovi nesudeni sunarodnjaci, osobito Brdovčani. Ako Rim to potvrdi, bit će taj možebitni nebeski zaštitnik žrtava spolnoga zlostavljanja i prvi stanovnik Brdovca za kojega se sigurno zna da je i stanovnikom - neba. ●

U matici krštenih brdovečke župe sv. Vida spominje se da je Tomaš Češka stariji već 1880. radio na željeznici u austrijskom gradiću Achauu

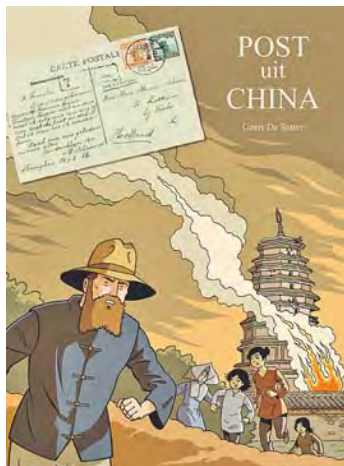

Molitva za proglašenje blaženima slugu Božjih biskupa Schravena i drugova, mučenika

— Milosni Bože i milosrdni oče, biskup Schraven i njegovi drugovi iz vjernosti su evanđelju Isusa Krista nepokolebljivo štitali žene i djevojke od japanskih vojnika i njihova zlostavljanja. Poradi ljudskoga dostojanstva dali su korjenito svjedočanstvo vjere. Predavši svoje živote vatri, postali su, poput samoga Krista, solju zemlje. Čin njihove vjere potresa ljude, djeluje na njihove savjesti i potiče ih da se opredijele za dostojanstven život. Stoga te molimo da tvojom božanskom milošću ova naša braća budu priznata mučenicima i proglašena blaženicima te postanu svjetionikom i izvorom nade za ljude našega doba. To te molimo po zagovoru svetoga Vinka Paulskoga, u ime Isusa, tvoga Sina i našega Gospodina. Amen.

Imprimatur:
Biskupija Roermond, Nizozemska

Sliku za spomenkapelicu zhengđimskih mučenika u župnoj crkvi u Broekhuizenovstvu naslikao je redemptorist Jan Haen

Zaklada »Msgr. Schraven« izdala je 2012. strip crtača Geerta de Suttera o životu i smrti devetorice mučenika